

AZ UNITÁRIUSOK SZERVEZKEDÉSÉNEK ALAP- ELVEI ÉS TÉNYLEGES SZERVEZETEI AMERIKÁBAN*.

I. *Az unitárius egyházközségek gyülekezeti szervezetű alkotmánya.* — Gyülekezeti szervezetű egyházközség az, amely egyházközséget maga a gyülekezet kormányoz. Az ilyen egyházközség úgy egyházi, mint világi ügyeinek igazgatásában egyházkerülettől, zsinattól, vagy tanácstól és minden más egyházközségtől független.

Amikor az emberek egy bizonyos száma külső kényszer nélkül egyesül, közös vallásos célját kifejezi, társulására nézve szabályokat állapít meg, közös hitvallását megállapítja, ez az embercsoport egy gyülekezeti szervezetű egyházközséget alkot, istentiszteleti rendjét maga állapítja meg, tisztviselőit és lelkészeit maga választja.

Szélesebb társulás és nagyobb hasznosság okából a gyülekezeti szervezetű egyházközségek bizonyos száma Társulában vagy Tanácsban egyesülhet. Ily módon a közös ügy érdekei okos és hatályos együttműködése előbbrevitetnek. De ezen szerveknek semmi hatalmuk nincsen arra, hogy bármely egyházközségnek cselekedeteit a saját ügyeinek igazgatásában, korlátozzák. A szó „gyülekezeti (congregationalis)” tehát nem valamely theologiai hitvallást jelent, hanem egyházkormányzási formát. Vannak Trinitárius és Unitárius gyülekezeti szervezetű (congregationalis), valamint Baptista és Universalista gyülekezeti szervezetű egyházközségek. Azok a trinitarius egyházközségek, amelyek úgy a congregationalis alkotmány formát, mint az evangélikus hit alapvető tanításait elfogadták, szokások alapján, megkülönböztetésül más felekezetektől, úgy vannak emlegetve, mint congregationalis (gyülekezeti szervezetű) egyházközségek; de e névhez semmi kizárólagos joguk nekik nincsen.

Az unitáriusok rendjéhez tartozó egyházközségek kivétel nélkül congregationalis (gyülekezeti szervezetű) egyházközségek. Ezek az eredeti gyülekezeti szervezetű egyházközségektől nemcsak a jövőbe tekintés szellemét, hagyományait és szokásait öröklik, hanem sok esetben azoknak nevét, szervezetét és

* Ez a közlemény az Amerikai Unitárius Társulat által kladott „Hand book for Unitarian congregational churches” című tájékoztatóból van fordítva. Ott három különböző cím alatt és fejezetben van közölve. Én egyben nyújtom a címeket a római számok után jelezve. Az összefoglaló címet én adtam. Ford.

vagyónát is. Mint a gyülekezeti szervezet alapítóinak közvetlen és törvényes örökösei, a keresztény egyházak között majdnem egyedül állva, az önkormányzat demokratikus alapelveit a maguk épségében és tisztaságában őrzik.

Amikor őseink (az első betelepülők) Új-Angliába* Plymuthba jöttek és ott a tengerrel szemben a sziklán amerikai köztársaságunknak polgári és vallási alapját leteiték, Új-Anglia vallástörténetének hajnalán a gyülekezeti szervezet alapelvét törvényesítették. Ezt követték a puritánok Salemben és Bostonban. Őseink vérszerződése (Pilgrim Covenant) amely 1620. évben Scroobyban kelt, kinyilatkoztatja, hogy ezek az emberek „mint az Úr szabad népe egyesültek az Úrnak szerződése által, az evangélium közösségében egy egyháztestté, hogy járjanak minden utaikban, melyek ismeretesek és melyek csak a jövőben lesznek ismeretesek előttük, az ők legjobb törekvéseik szerint, bármibe is kerüljön az nekik az Úr kegyelméből.”

Az első Salemi egyházközség szerződése, amely 1629-ben fogadtatott el így szól: „Mi szerződünk az Úrral és egymással, Isten előtt kötelezzük magunkat, hogy együtt járunk az ő utain, amint neki tetszett magát kijelenteni, az igazság áldott szavában”.

Bostonban az első egyházközség szerződése, amely 1630. évben kelt a következő: „Mi alulírottak ünnepélyes és vallásos fogadalmat teszünk és kötelezzük magunkat, (a legszentebb előtt) hogy minden utaikban az evangélium szent rendeleteivel összhangban, annak szabályai szerint járunk kölcsönös szeretetben és egymás iránti tiszteletben, amennyiben erre Isten kegyelme megsegít”.

Ez a három egyházközség ezí a szerződést mai napig megtartotta, s ezek az egyházközségek, a tizenhetedik században alakult massachussettsi egyházközségekkel együtt ma unitárius hitet vallanak és az unitáriusok társulatához tartoznak. Szabad és haladó szervezetüknek természetes és elkerülhetetlen iránya által lettek unitáriussá.

Nemzeti életünk minden nagy megnyilvánulásánál jelen volt a gyülekezeti (congregationalis) szervezet. Ez ápolta a független gondolatot, része volt a polgári szabadság emelésében és az önkormányzat gyakorlásában. Az a szellem, amely a gyülekezetek által kormányzott egyházközségek alakulásához vezetett, hozta létre az új-angliai községi közgyűlési szervezetet s végül nemzeti kormányzásunk azon demokratikus rendszerét, amelyben élünk. Demokratikus egyház szabad államban, mely a vallásos hitnek és szervezetnek minden formáját eltűri s bölcs vezetését és állandó haladását tagjainak egységes és széles műveltségére, s főképen papságának magas műveltségére alapítja. A gyülekezeti szervezetű eszme, alapelveinek megalkuvást nem ismerő demokratikus irányzata által, többet adózott a vallásban a türelem növekedésének és a népműveltség fölépítésének, mint bármely más egyházszervezet.

* Új-Anglia az Északamerikai Egyesült Államok 6 északi állama, melyek legelőbb lettek angol gyarmattá.
Fordító.

Az a népnevelési rendszer, amelyet élvezük, jórészen az új-angliai gyülekezeti szervezetű szellemnek a gyümölcse; a gyülekezeti szervezetű egyházközségek voltak Amerikában a legelsőek Collegok, Egyetemek és más művelődési helyek alapításában.

A gyülekezeti szervezet az emberi tehetségek és vágyak végtelen különbözőeteinek nyit szabad utat és így a felekezeti versengés, vagy száraz egyformaság helyébe a lelkek igazi egységét építi fel. A gyülekezeti szervezet célja és eredménye a következő szavakban nem összegezve: az „segíti nevelni férfit és nőt igazságosan és a szabadságon keresztül egységre“.

Igy az nemes örökség függetlenségre, melyet társulás és együttműködés által lehet az emberiség jólétének előmozdítására fordítani, mely uton járni az unitárius egyházközségeknek szabadságukban áll. Ezen örökség kincsét bírják úgy a trinitárius, mint az unitárius gyülekezeti egyházközségek. Ma az unitárius egyházközségek képviselik az egyházkormányzásban a szentírási és történelmi alapelvek tisztaságát és teljességét, amely forrása „olyan szabadságnak, amely vallásos és olyan vallásnak, amely szabad“. Ez örökség igazi őreivé lenni, ezt gyarapítva és gazdagítva az utókornak átadni, ez az unitárius gyülekezeti szervezetű egyházközségeknek világos feladata és kiváltsága.

II. *Társulás a szervezetben.* Az unitáriusok szabad és független egyházközségei megegyeznek abban, hogy együtt haladjanak, hogy bizonyos Tanácsok és Gyűlések őket összehozzák, hogy azokban vallásos életüket élénkítsék, a kölcsönös jóakaratot előmozdítsák, közös érdekű dolgaikat megbeszéljék, felfedezzék és elfogadják azon eszközöket, amelyek által önmagukat hasznosabbá tehetik. Az így együttműködő egyházközségeknek semmi hatalmuk nincsen arra, hogy bármely egyes egyházközségnek cselekedeteit korlátozzák. Társulásuk tisztán szabad elhatározásuk következése és semmiféle tekintélynek elfogadását vagy gyakorlását nem jelenti.

1. szervezetüket és tevékenységük kiterjedését tekintve ezek különbözők. Tizenkilenc helyi gyűlés van főleg Massachusettsben, többnyire megyei határvonalakkal, ezek mint Local Conferencés ismeretesek. Nyolc van olyan, amely egy egész államra terjed ki és kilenc, amely egy államnál nagyobb területre. (State és District Conferencés). A State és District Conferenciák többnyire mind el vannak törvényesen ismerve, a Local Conferenciák közül néhány s ezek vagyonnal és alapokkal bírnak; e Conferenciák célja azonban rendesen az, hogy egymás megismerését és az együttműködést előmozdítsák s nem az, hogy tényleges missioi munkát végezzenek. Évi gyűlést minden Conferencia tart, némelyik félévit, sőt negyedévit is. Óhajtandó, hogy minden unitárius egyházközség azzal a Local, State vagy District Conferenciával kapcsolatot szerezzen, amelynek területén fekszik.

2. A Nemzeti Conferencia, amelyet az Amerikai Unitárius Társulatnak 1864. évben tartott ülésén szerveztek, gyűléseit Igazgató Tanács által kijelölt helyen és időben kétévenként tartja, s minden unitárius egyházközségnek három képviselő-

jéből áll. A Conferencia tanácskozó testület s célja az, „hogya benne egyesült egyházközségeket és társulatokat Isten országának erősebb és jobb munkálásaivá tegye“. Törvényesen elismerve nincsen s igazgatását tekintve az Amerikai Unitárius Társulatnak, s az unitáriusok más törvényesen elismert szerveinek ajánlataihoz tartja magát s olyan vállalkozásokkal és módszerekkel dolgozik, amelyek választó közönségének szívéből származnak. Más felekezetből állépő papok felvétele a konferencia egy erre szervezett bizottságának áll jogában. A Conferencia tisztviselőinek nevei, valamint a Local, State és District Conferenciák beírása az Unitárius Evkönyvben található.

III. Társulás a munkára.

1. Az unitárius egyházközségek dolgozó missioi szervezete, az Amerikai Unitárius Társulat, 1825. évben szerveztetett és törvényesen 1847. évben ismertetett el. Célja az, hogy tájékozást szerezzen és nyújtson az unitárius keresztyénység helyzetéről, a szabadelvű keresztyének között egységet, rokonszenvet és együttműködést teremtsen, könyveket és füzeteket ad ki és terjeszt, s azon gondolkozás és életmód alapelveit hirdeti, melyet az unitáriusok a polgári és vallási szabadság fenntartására és növekedésére lényegesnek tartanak. E célból missiókat támogat, egyházközségeket alapít és tart fenn, összejöveteleket rendez, templomok építésében segítséget nyújt, könyveket, füzeteket ad ki és árusít.

A Társulat egy képviselő testület, szellemében és kormányzásában nemzeti. Évi közgyűlését májusban tartja, amelyen bármely egyházközség vagy missio szervezet, amely két év óta fennáll, s két egymásután következő évben, mindig május 1. előtt a Társulat alapjaihoz évi adománnyal járult, jogosítva van arra, hogy magát lelkésze és két delegátusa által képviseltesse. Elnöke, alelnöke, titkára és pénztárnoka évenként választatik; ezek a tisztviselők 18 más személylyel együtt, akik az ország minden részét képviselik, három évre választva, alkotják az Igazgató Tanácsot. Ebben a Tanácsban 16 világi embernek és három nőnek kell lennie. Székhelye az Am. U. T. épületében van, vidéki hivatalok vannak New-York, Chicagó és San-Francisko városokban. A Társulat a többi egyházi szervezetek központi hivatalait haszonbérmentesen helyiségekkel látja el.

A Társulat mint az egyház könyvkiadó szerve, az általa kiadott könyvekből és füzetekből, valamint az unitárius vallás alapelveit és történetét bemutató könyveknek és füzeteknek jegyzékét kívánatra bárkinek megküldi.

A ma létező unitárius egyházközségeknek több, mint fele az Unitárius Társulat munkájának az eredménye, s alig van egyházközség, amely valaha a Társulat segítő gondosságát ne érezte volna.

A Társulat munkájának költségei egyházközségek és egyének adományaiból, hivatalos költségei pedig alapjainak jövedelméből fedeztetnek. A Társulat szolgálatának lehetősége a tagjait tevő egyházközségek és egyének érdeklődésétől, buzgóságától és nemességétől függ, és nincs több tehetsége, mint

az, ami az unitárius lelkészek és emberek támogatásából és együttműködéséből származik.

A társulat munkájáról és szükségleteiről tájékoztatóért a titkárhoz kell fordulni Boston, Beacon Street 25 szám. A tisztviselők és az Igazgató Tanács tagjainak névsora is az Évkönyvben található.

2. Az Unitárius Vasárnapi-Iskola Társulat 1827. évben alakult s a valláserkölcsei nevelés előmozdításában támogatja az egyházközösségeket. Vasárnapi iskolák részére kézikönyveket, az ifjúság részére ujságot ad ki, énekeskönyvekről, gyermekistentiszteletekről gondoskodik, előadásokat tart, könyveket árusít. Minden unitárius egyházközösség, vagy vasárnapi iskola, amely évi adományt küld a társulat javára tagja, valamint tagjai azok, akik egyszersmindenkorra 10 dollárt fizettek be. Székhelye és könyves szobája az A. U. T. épületében van. Az Évkönyvből teljes tájékozás nyerhető a vidéki társulatokról is.

3. Unitárius és más szabadelvű Nők Nemzeti Egyesülete, az unitárius egyházközösségek nőinek szervezete, 1890. évben alakult. Célja az unitárius egyházközösségek vallásos életének élénkítése, a felekezethez tartozó nők között közelebbi ismeretség előmozdítása, missioi és vallási munkára vidéki szervezetek létesítése, a vallásfelekezet minden dolgáról tájékozás szerzése és nyújtása. Ennek egy ágazata az egyházközösségben az egyesület tervei szerint a nők megszervezése, vagy pedig unitárius nők szervezete az egyházközösségtől függetlenül. A vidéki ágazatok függetlenek, de a Nemzeti Egyesület pénztárához hozzájárulnak. Az olyan pénz, amit pénztára nem használ fel, a Nemzeti szervezettel összhangban működő valamely más szervezet munkájára fordítható. Székhelye az A. U. T. épületében van, bővebb tájékozás az évkönyvből szereshető.

4. Ifjúság Vallásos Egyesülete 1896. évben alakult, mely az unitárius egyházközösségek ifjúságának nemzeti társulata. Célja a vallásos élet erősítése, unitárius ifjak ismeretségének megkönnyítése, s olyan elvnek a gyakorlatba átvitele, amelyek az emberiség emelésére vannak hivatva.

5. Minden más unitárius szervezet, lelkész egyesület, unitárius club, jótékony társulatok, nevelésügyi szervezetek részletesen az Évkönyvbe vannak beírva. Az évkönyv minden lelkésznek és tisztviselőnek kezénél kell, hogy legyen.

FORDITOTTA: KISS SÁNDOR.

„MI JÓT KELL CSELEKEDNÜNK?!”

— Egyházi beszéd.* —

Máté 19. r. 16–22. v.

Nemde atyámfiai! kellemesen cseng füleinkbe annak a felbuzdulásnak hangja, amelyet kiolvashatunk első pillanatban a Jézushoz járuló ifjunak ezen szavaiból: „Mit cselekedjem, hogy az örök életet elvehessem?!”

Hiszen az ifjú korhoz a lelkesedés illetén megnyilatkozásai éppen úgy hozzátartoznak és hozzá illenek, mint a tavaszhoz a virág s a virághoz a szín és illat. S ki ne gyönyörködne ezekben! De általában is a nemes célokért, ügyekért és eszmékért való lelkesedés mindig szép és megkapó, mindig jóleső érzéseket vált ki a jóérzésű emberek szívéből. Mert az élet zenéjének egy kellemesen, megnyugtatólag ható harmonikus akkordja az.

Sajnos, hogy az evangéliumi ifjunak felbuzdulása csak múló lelkesedés volt. Olyan szalmaláng féle fellobbanás, amilyenre gondolhatott a világhírű költő (Dante) is, amikor egyik híres művében megállapítja, hogy: „a pokol kapuja is jószándékokkal van kikövezve” s amilyennek az evangélium is — a felolvasott történeten kívül — nem egy példáját mutatja fel, s az élet is számtalan szomorú esetét tárja elénk.

Mindezeket pedig nem minden ok és cél nélkül említetem föl. Viharos járású, nehéz, történelmi idők vezetnek ma mindennapon minket abba a gondolatkörbe, amelyben — akarva, nem akarva — tépelődünk kell s tépelődünk nem múló szeszélyből és kedvtelésből, de halálos komolysággal a kérdés fölött: „Mit kell cselekednünk, hogy az örök életet elvehessük?!”

Mit kell cselekednünk a jelen, már-már elviselhetetlen nyomasztó terheinek elviselésére, mit kell egy jobb jövő meg-alapozására, mit a romok eltakarítására, a világ megújodására, egy tökéletesebb világ fölépítésére?!

Szomorú volna atyámfiai! Ha ezek fölött a minden jobb érzésű lelket nyugtalanító kérdések fölött mi hideg közönnyel és nemtörődéssel tudnánk keresztül siklani tekintetünkkel. De nem kevésbé szomorú volna az is, ha mi unitárius keresztények, múltunkra gondolva s jelen hivatásunkról elmélkedve nem azt a nemes öntudatot hordoznók és táplálnók lelkünkben, hogy nekünk a jelen idők parancsolta nagy feladatokból nem-

* Elmondott a kolozsvári templomban az E. K. Tanácsnak az egyetemes egyházi adóra vonatkozó felhívása kihirdetésekor, 1922 szept. 17-én.